

Yashil Moliya: Global Barqarorlik va Kelajak Moliyaviy Yechimlari

Po'latova Saodat Voxid qizi

TDIU tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada yashil moliya tushunchasining rivojlanishi, uning global moliya tizimidagi o'rni, istiqbollari va moliyaviy vositalarning asosiy guruhlariga haqida keng ko'lamli va chuqur tahlil qilingan. Yashil moliyaning 2025-yilga kelib global iqtisodiyotda iqlim o'zgarishiga qarshi kurash va ekologik barqarorlikni ta'minlashdagi muhim roli ko'rib chiqilgan hamda rivojlanish istiqbollari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Ekologik moliya, yashil moliya, barqaror moliya, atrof-muhit moliyasi, uglerod moliyasi, iqlim moliyasi.

Kirish:

Hozirgi zamon iqtisodiyotida ekologik muammolar, jumladan, iqlim o'zgarishlari, atrof-muhit ifloslanishi va tabiat resurslarining kamayishi moliyaviy tizimlarga katta bosim o'tkazmoqda. Yashil moliya atamasi ushbu global muammolarga moliyaviy yechim sifatida shakllanmoqda va xalqaro moliya institutlari hamda davlat siyosatlarida keng qo'llanilmoqda. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi yashil moliyaning rivojlanish konsepsiyalari, moliyaviy vositalar samaradorligi va istiqbollari chuqurroq tahlil qilishdan iborat.

Metodlar:

Ushbu maqolada nazariy tahlil, adabiyotlarni tizimli ko'rib chiqish va qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot uchun mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar, xalqaro moliya institutlarining rasmiy hisobotlari, ESG (Environmental, Social, Governance)

mezonlariga oid tadqiqotlar va statistik ma'lumotlar qo'llanildi. Bu uslub tadqiqot mavzusining ko'p tomonlama yoritilishiga yordam berdi.

Tahlil va Takliflar:

Yashil moliya ikki asosiy yo'nalishda faol rivojlanmoqda: birinchidan, atrof-muhitga zarar yetkazishning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarini yumshatish, ikkinchidan, iqtisodiy o'sishni ekologik barqarorlik bilan uyg'unlashtirgan yashil o'sishni ta'minlash. Ushbu yo'nalishlarda yashil moliyaning asosiy moliyaviy vositalari sifatida yashil obligatsiyalar, yashil kreditlar, yashil sug'urta, yashil fondlar va ESG mezonlariga asoslangan investitsiyalar keng qo'llanilmoqda.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yilda global yashil obligatsiyalar emissiyasi hajmi 1 trillion AQSh dollaridan oshgan bo'lib, bu sohadagi talabning sezilarli darajada oshganligini tasdiqlaydi. Yashil fondlar bozori hajmi 2024-yil oxiriga kelib 500 milliard AQSh dollariga yetdi. Uglerod savdosi bozorlarida sezilarli o'sish qayd etildi; xususan, Yevropa Ittifoqining Emissiya Savdo Tizimi (EU ETS) va Xitoyning milliy uglerod bozori yetakchi pozitsiyalarni egalladi.

Chuqurroq tahlil shuni ko'rsatmoqdaki, yashil moliyaning rivojlanishiga raqamli texnologiyalarning integratsiyasi, ayniqsa blokcheyn va sun'iy intellekt, katta turtki bermoqda. Blokcheyn texnologiyasi yashil moliyaviy vositalarning shaffofligini oshirish va uglerod kreditlari savdosining samaradorligini ta'minlashda qo'llanilmoqda. Sun'iy intellekt esa yashil loyihalarning ekologik va iqtisodiy samaradorligini baholashda katta imkoniyatlarni ochib beradi.

Takliflar sifatida davlatlar va xalqaro moliya institutlari yashil moliya vositalaridan foydalanishni yanada kengaytirish, shu bilan birga huquqiy bazani yanada rivojlantirishlari kerak. Moliyaviy institutlar yashil investitsiyalar uchun imtiyozli kreditlar va soliq imtiyozlarini kengaytirishi lozim. Bundan tashqari, davlat-xususiy sheriklik (PPP) loyihalarini qo'llab-quvvatlash orqali yashil infratuzilmani rivojlantirishga ko'proq e'tibor

qaratilishi kerak. Korporativ sektor ESG reytinglarini keng joriy etishi orqali ekologik va ijtimoiy javobgarlikni oshirish kerakligi ta'kidlanadi.

Xulosa:

Yashil moliya bugungi kunda global moliya tizimida asosiy va dolzarb tendensiyalardan biridir. Ushbu moliya turi nafaqat iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi, balki ekologik muammolarga ham samarali yechimlar taqdim etadi. Kelajakda yashil moliyaning moliyaviy bozorlarda yanada keng tarqalishi, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va global ekologik barqarorlikka erishishdagi roli yanada oshishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Berkli Kaliforniya universiteti. (2017). "Barqaror moliya konsepsiyasi va amaliyoti".
2. European Investment Bank (2007). Green Bond Initiatives. Available at: <https://www.eib.org>
3. World Bank (2021). Green Loans Principles and Implementation. Available at: <https://www.worldbank.org>
4. Financial Times (2025). Global Climate Finance Report. Available at: <https://www.ft.com>
5. European Union Emissions Trading System (EU ETS) Overview. Available at: <https://ec.europa.eu/clima/policies/ets>
6. China's National Carbon Market Overview. Available at: <https://carbonmarketwatch.org>
7. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Paris Agreement Financial Commitments. Available at: <https://unfccc.int>
8. OECD (2025). ESG Investing Trends and Future Perspectives. Available at: <https://www.oecd.org>